

Svet Slovenske skupnosti bo analitično ocenil italijansko-jugoslovanski sporazum

Svet Slovenske skupnosti je na svoji seji dne 7. t.m. razpravljala o sporazumu glede dokončne ureditve vprašanja meje med Italijo in Jugoslavijo na območju nekdanjega Svobodnega tržaškega ozemlja oziroma med conama A in B. Na osnovi poročil italijanskega zunanjega ministra Rumorja in ministrskega predsednika Mora v poslanski zbornici ter jugoslovanskega zunanjega Mi-

nistra Miniča v zvezni skupščini izhaja, da sta se italijanska in jugoslovanska vlada sporazumeli o medsebojnem priznanju razmejitve na osnovi Londonskega sporazuma iz leta 1954 med bivšima conama A in B Tržaškega ozemlja v dokončno državno mejo z vsemi ustreznimi mednarodnimi in notranjepravnimi učinki.

V okviru tega sporazuma o dokončni meji sta se obe vladi domenili o nadaljnjih oblikah sodelovanja na gospodarskem, kulturnem, prometnem in ekološkem področju, kar globalno vzeto predstavlja novo stopnjo v razvoju vsestranskega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo. V ta splošni okvir sta obe državi vključili tudi vprašanje zaščite narodnih manjšin, slovenske v Italiji in italijanske v Jugoslaviji. Na osnovi do sedaj znanih informacij izhaja, da zaščita narodnostnih manjšin ne bo več vezana na mednarodni Londonski sporazum iz leta 1954 in njemu priloženi Posebni statut, ampak na medsebojno obljubo, da bo sta vladi Italije in Jugoslavije zaščitili svoje manjšine na osnovi svoje notranje ustavnopravne ureditve. Z drugimi besedami, način in konkretne oblike zaščite manjšin ostanejo prepuščene dobri politični volji zadevnih vlad.

Svet Slovenske skupnosti potrjuje pozitivno oceno o globalnem sporazumu, kakor sta jo izrazila izvršni odbor in deželno tajništvo stranke, čeprav se zaveda, da sta zaradi tega prizadeti narodni manjšini, v kolikor prenehajo obstajati instrumenti mednarodnopravne zaščite, še posebno slovenske v Italiji, ker je Posebni statut ostal skoro v celoti neizpolnjen.

V pričakovanju objave dokončnega in celotnega besedila sporazuma si zato Slovenska skupnost pridržuje pravico, da izdele svojo analitično oceno glede posameznih delov globalnega sporazuma. Vendar že iz do sedaj znanih podatkov izhaja, da se bodo morali pripadniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji še bolj nasloniti na lastne sile, kajti izkušnje učijo, da se nobeni sporazumi in izjave dobre volje v konkretnem življenju ne izvajajo avtomatično, ampak je potrebna moralna in politična volja in odločnost prizadete manjšine, da se stalno bori za izvajanje sprejetih obveznosti do nje.

Zato Slovenska skupnost — medtem ko poudarja, da se bo k vprašanju še povrnila — izraža trdno prepričanje, da bo samostojno politično nastopanje manjšine nujno zahtevalo intenzivnejšo dejavnost, da bo kos svojim nezamenljivim odgovornostim v vsakdanjih prizadevanjih za priznanje in konkretno uresničitev vseh pravic manjšine, in bo tako uspešno opravljala svojo odgovorno vlogo v javnem življenju.

V nadaljnjem poteku se je svet obravnaval nekatera pereča vprašanja s področja šolstva, med temi delovanje deželne šolske komisije ter vprašanje samostojnih slovenskih okrajev. Šolski komisiji je poveril naloogo, da nadaljuje s prizadevanji za dosego enotnega stališča glede ustanovitve samostojnih šolskih okrajev. Z zadovoljstvom je svet tudi vzel na znanje, da je z letošnjim šolskim letom bil dodeljen šolskemu skrbništvu v Trstu poseben poverjenik za slovenske šole, kot ga predvideva Belciški zakon.

Do kdaj takšno pohujšanje?

Med najbolj zagrizene nasprotnike novega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo je treba vsekakor vključiti pisce tržaškega tednika »Vita nuova«, ki navzlic korenitim spremembam v vodstvu cerkvene hierarhije še vedno velja za glasilo tržaške cerkvene kurije. To zgovorno kaže, da ima pri tem listu še vedno zelo vplivno, če že ne odločilno besedo, bivši škof msgr. Santin. Omenjeni list je namreč na zelo vidnem mestu objavil njegovo protestno brzojavko ministrskemu predsedniku Moru, ki je bila nekakšen uvod v ploho člankov, ki so jih »Il Piccolo« in ostali desničarski dnevniki v državi objavili proti sklenitvi nove pogodbe med Italijo in Jugoslavijo.

Italijanski katoliški verniki na Tržaškem so torej doživeli sramoto, da sta se njihov nekdanji škof in njihovo edino versko glasilo ponovno znašla v objemu fašistov in šovinistov, kar je bil in je pravi pravcati škandal, pravo pravcato pohujšanje. Višek pohujšanja pa predstavlja dejstvo, da so na praznik zavetnika Italije, svetega Frančiška, italijanski nacionalisti uprizorili v neki tržaški cerkvi manifestacijo proti županu Spacciniju, ki je bil prisoten v svetišču in ga je moral zapustiti skozi stranska vrata, medtem ko so samo nekaj trenutkov prej s ploskanjem sprejeli msgr. Santina. Glede na ta in podobne dogodke nastane vprašanje, ali je prav, da je ta človek ostal v Trstu, potem ko je neovrženo dokazal, da se še vedno vmešava v izrazito politične zadeve, da nadaljuje s sejanjem razdora med slovenskimi in italijanskimi verniki in da je v zadnjem času odgovoren tudi za razdor med samimi italijanskimi verniki. Do kdaj torej takšno pohujšanje?

Kriza deželne vlade?

Pred dnevi bi moral predsednik deželne vlade Comelli prebrati v deželnem svetu poročilo o gospodarskem stanju v Furlaniji - Julijski krajini. To pa se ni zgodilo, češ da želi predsednik Comelli še poglobiti določena vprašanja. Vse pa kaže, da poročila ni bilo na zahtevo socialistov, ki so s tem dejansko že povzročili krizo v deželni vladi, katero sestavljajo predstavniki vseh štirih levo-sredinskih strank. Socialisti imajo med drugim v vladi podpredsednika De Carlija, ki pripada Mancinijevi struji kot dosedanji tržaški podžupan Giuricin.

Kriza je nastala, ker socialisti zahtevajo takolimenovani »odprti odbor«, se pravi takšno deželno vlado, katere program bi podpirali tudi komunisti. Demokristjani pa zahtevo zavračajo, čeprav trdijo, da so pripravljene svoja stališča preveriti s stališči komunistov. Hočejo pa ohraniti razliko med vlogama večine in opozicije.

Kako se bo rešila kriza deželne vlade? Možni sta dve rešitvi: ali enobarvna demokristjanska vlada ali koalicija med demokristjani, socialdemokrati in (dalje na 2. strani)

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 19. oktobra, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Debussy: Godalni kvartet v g-molu. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Indijanček«. Napisala Miroslava Leban. RO. Režija: Stana Kopitar. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Glasbena skrinja. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj. 13.30-15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 Operetna fantazija. 16.00 Šport in glasba. 17.00 »Giovanni-no«. Igra, napisal Sabatino Lopez, prevedla Nada Konjedic. RO. Režija: Jože Peterlin. 18.30 Nedeljski koncert. 19.15 Folk iz vseh dežel. 19.30 Zvoki in ritmi. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. Ivo Petrič: Nokturno in igre. Orkester Slovenske filharmonije vodi Anton Kolar. 22.30 Glasbeni magazin.

n.: PONEDELJEK, 20. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Scenska in baletna glasba. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti - Pianist Andrej Jarc. Lucijan Marija Škerjanc: 5 preludijev; Variacije brez teme - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Glasba za lahko noč.

:: TOREK, 21. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Revija glasbil. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Baritonist Dietrich Fischer-Dieskau, pianist Gerald Moore. 18.55 Jazz trio Oscarja Petersona. 19.10 Baročna arhitektura v Gorici (Verena Korsič). 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 Luigi Dellapiccola: Jetnik, operna enodejanka. 21.30 Sanjajte z nami.

:: SREDA, 22. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Ansambel »Slavko Osterc« vodi Ivo Petrič. Primož Ramovš: Signali za klavir in komorni ansambel (pianist Acì Bertone). 18.50 Joe Venuti's Jazz Group. 19.10 Avtor in knjiga. 19.30 Western-pop-folk. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Sodeluje violinist Uto Ughi. 22.00 Films in musicals.

:: ČETRTEK, 23. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Slovenska ljudska pesem (Milko Rener). 19.10 Dopisovanje Francesco Leopoldo Savio - Matija Čop. (Martin Jevnikar). 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 »Igra o grešnem puntarju«. Napisal Vinko Cuderman. SSG v Trstu. Režija: Mario Uršič. 21.50 Glasba v razvedrilo.

:: PETEK, 24. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Zbor »I piccoli cantori della città di Trieste«, vodi Eda Calvano, 19.00 10 minut z »Il guardiano del faro«. 19.10 Boris Pangerc: »Moški črnikaste polti«. 19.25 Jazz proti jazzu. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. 21.30 Nocoj plešimo!

:: SOBOTA, 25. oktobra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Romantična simfonična glasba. 19.10 Kulturni spomeniki naše dežele »Cerkev sv. Lucije v Kravarju«. 19.40 Pevska revija. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Rizarna«. Napisala Filibert Benedičič in Miroslav Košuta. SSG v Trstu. 22.20 Orkester tedna: Galactic Light Orchestra.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sod. št. v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphar Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Položaj v Italiji vedno bolj zapleten

V četrtek so prebrali v obeh zbornicah v Rimu že pred časom najavljeno poslanično predsednika Leoneja parlamentu. V njej je predsednik opozoril na nevarnosti, ki grozijo italijanski demokraciji in državi, če se ljudje ne streznijo in ne zavedo svoje odgovornosti, kar velja posebno za parlament in politične stranke. Poslanica bo gotovo vzbudila polemike, ker so nekatere stranke proti takemu predsednikovemu »vmešavanju« v politično dogajanje. Socialistična stranka je kritizirala predsednikov namen takoj, ko je bil najavljen. Tolmači si ga verjetno kot svarilo pred drsenjem v levo in pred neodgovornimi stavkami.

Zadnje dni je vzbudil velik odmev odstop predsednika poslanske zbornice Pertinija iz protesta proti kritiki ministra La Malfa, na račun parlamenta, češ da povečuje »plačno džunglo« v državi, ker preveč lahkomišelnost sklepa o zvišanju plač raznim kategorijam. Tako je npr. bajno zvišal plače nameščencem obeh zbornic. S tem pa tudi povečuje socialno krivico v obliki

Kriza deželne vlade?

(Nadaljevanje s 1. strani)

republikanci. V prvem primeru bi se socialisti verjetno vzdržali pri volitvah nove vlade, v drugem primeru pa bi glasovali proti in prešli v odločno opozicijo.

SKOZI DALJNOGLED

ZDRAVILO ZA ITALIJO

Ljubljansko »Delo« je prineslo te dni poročilo agencije Tanjug iz Indije o presenetljivem napredku, ki ga je dosegla ta država v nekaj mesecih, odkar je uvedla Indira Gandhi tam izredno stanje, po domače rečeno diktaturo. V članku z naslovom »Izjemni dosežki« piše med drugim: »V tem kratkem času (101 dneh) so dosegli take uspehe, da so bili presenečeni celo največji optimisti. Namesto vsakdanjih stavk, ki so nenehno zaustavljale vzvode nacionalnega gospodarstva, zdaj proizvodnja skokoma narašča; namesto inflacije, ki je znašala tudi 30 odstotkov na leto, so se cene ustalile in celo padle; v nasprotju s prejšnjim pomanjkanjem blaga, umetno povzročnim, je trg zdaj dobro založen z vsemi osnovnimi potrebščinami; demonstracije in spopadi s policijo, ki so terjali tudi nemalo človeških žrtev, so zdaj prava redkost; državni stroj, iz katerega vsak dan odstranjujejo korumpirane in brezvestne uradnike, je postal mnogo učinkovitejši.«

Po zaslugi genialne Indire Gandhi in »zahvaljujoč« Tanjugu je torej zdaj najdeno idealno in hitro učinkujoče zdravilo za vse politične in gospodarske težave. Le kako da v Rimu še ne vedo zanj?

15.000 JIH NE MARA PRIVILEGIJEV KOT PLAČILA ZA BOJ

Iz nekega članka Alenke Leskovic v »Delu« zvemo, da je v Sloveniji približno 15.000 ljudi, ki do 31. decembra 1966 niso oddali vlog, v katerih bi bili morali naštetih in dokazati svoje sodelovanje v osvobodil-

hudo različnih plač za enako delo v raznih ustanovah in upravah. Pertini se je dal potolažiti in je ostal na svojem mestu.

Kljub temu, da postaja gospodarska kriza vedno hujša, zlasti z zadnjim zvišanjem cene petroleja, italijanski sindikati vztrajajo v zahtevah po povišanju plač in hkrati novih nastavitvah. Prišlo je do novega sestanka z vlado. Pogajanja se težko vlečejo naprej. V primeru, da jim vlada ne ustreže, je pričakovati nov odločen val stavk. V primeru pa, da bodo zmagali sindikati, se zna zaostriti položaj v pogledu zaposlovanja, ker se bodo podjetja branila nastavljanju nove delovne moči, razen morda malenkostnih kvot, ki jih bodo izsilili sindikati pri pogajanjih z vlado. Na žalost sindikati še vedno nimajo svojega organskega načrta za razvoj gospodarstva in so še preveč odvisni od politične strategije komunistične partije, ki nima interesa reševati današnjega sistema ampak povzročiti njegovo popolno krizo, da bi se zlamil in bi bila Krščanska demokracija prisiljena skleniti zgodovinski kompromis mimo socialistov, ki komunistom tudi ne gredo bogve kaj v račun.

V Jugoslaviji so zelo zadovoljni z letošnjo turistično sezono. Zelo pa kritizirajo v tisku premajhno skrb za snago na jadranski obali, zlasti na plažah.

nem boju med zadnjo vojno, da bi bili delezni pravic in ugodnosti, ki pripadajo bivšim partizanskim bojevnikom (»borčevski dodatek pri pokojnini in invalidskem zavarovanju, pravica do stanovanja, zdravstvena zaščita« itd.). Kaže, da ne zahtevajo plačila za svoj boj in žrtve.

A »zašto su se borili?«, bi dejali Srbi.

»MUSSOLINI, KRALJ FAŠISTOV, SE NA VOJSKO JE PODAL...«

3. oktobra je minilo štirideset let, odkar je italijanska vojska na Mussolinijevo povelje vdrla v Abesinijo. V italijanski vojski je bilo tudi precej primorskih Slovencev, ki so služili tedaj vojake ali so bili mobilizirani. Pa tudi drugače se je tista vojna Slovencev živo dotaknila. Mladina v Sloveniji je na vse kriplje držala z Abesinci in upala, da bodo Mussolinijeve čete nakletili, kot so svoj čas porazili italijanske vpadnike pri Adui, ali da jim bodo vsaj zadali čim hujše izgube. Posebno študentska mladina se je zavedala, da se je začel s tem oboroženi spopad med fašizmom in svobodoljubnim svetom, ki se je res potem nadaljeval v Španiji in kmalu nato tudi v osrčju Evrope. Na zmagovitem izidu tega boja proti fašizmu pa smo bili Slovenci kar najbolj zainteresirani. Zato je bil Haile Selassie, ki se je upal upreti Mussolinijevi vojski, tedaj v Sloveniji zelo popularen in je tak ostal v bistvu vse do svojega nedavnega žalostnega konca. Marsikdo se najbrž tudi še spominja slovite študentske popevke »Abeceda«, v kateri je bila pod črko M tudi kitica, ki se je začela: »Mussolini, kralj fašistov, se na vojsko je podal...«

PROSTOR MLADIH

Manj narcizma in več dejanj

Z novim šolskim letom se obnavlja tudi dejavnost naših mladinskih društev, posebno Slovenskega kulturnega kluba. Seveda se bo pri tem razpravljalo tudi o novih delovnih programih za to leto. V zvezi s tem pa naj izrazimo tu nekaj misli.

Imamo vtis, da naša mladina preveč enostransko stremi samo po idejni izpopolnitvi, po tem, da bi si oblikovala pravilni svetovni nazor in ga znala utemeljiti. Pri tem pa prerada pozablja, da spadajo k svetovnemu nazoru oziroma življenju po njem tudi dejanja. Ravno dejanja so tista, ki dajejo svetovnemu nazoru smisel, drugače se

tisto neprestano idejno »izpopolnjevanje« sprevrže v narcizem, v zaljubljenost vase, v prepričanje, da je dovolj, da smo idejno »nekaj boljšega« in »na pravilnejšem stališču« kot drugi, vse drugo pa da ni tako važno. V resnici pa ni tako.

Zgodovina dokazuje (npr. l. 1941), da se tudi taka »idejno izpopolnjena« mladina ne znajde v odločilnih trenutkih, ker ji manjka prakse in izkušenj. Oprime se je prej ali slej celo kompleks manjvrednosti nasproti drugim, posebno skrajno levim nazorom, ko vidi, kako se ti ne ustrašijo dejanj. Tako marsikoga nazadnje pritegnejo taka radikalna leva gibanja kljub še tako izgrajenemu »krščanskemu« svetovnemu nazoru, ki pa se je izogibal dejanj in se naslajal le sam nad seboj in nad svojo popolnostjo.

Zato naj bi idejno izpopolnjevanje in teoretični študij nazorskih, socialnih in narodnih vprašanj nujno spremljala tudi praksa, to se pravi dejanje.

Kakor hitro se začne govoriti o dejanjih, se znajde mladina v naših društvih v zadregi. Ne vedo, kaj bi. Ne znajdejo se. Ne upajo si. Ne vedo, kako poprijeti. In takoj so pri roki vsakovrstni izgovori: ni časa, ni tega, ni onega. A ta odgovor proti dejanjem ne izvira toliko iz pravega oportunitizma in brezbriznosti kot pa iz neodločnosti in nekake bojazni pred dejanji. Tako lahko je namreč govoriti, a tako težko kaj storiti, kaj začeti, preiti na raven dejanj.

Mislimo, da bi si morala naša mladina, npr. v SKK, zadati tudi konkretne naloge, ne prevelikih, da ne bi malodušno onemogla pred njimi, a vendar dovolj velikih, da

se jih bo lahko lotila z zanosom in navdušenjem. Te naloge bi morale biti določene, smotrne in načrtne. V narodnem pogledu naj bi jih določili po medsebojnem posvetu in po posvetovanju s starejšimi, ki že imajo prakso v teh stvareh, npr. s kakimi predstavniki Slovenske skupnosti, ki imajo smisel za mladino. Ena izmed nalog bi morala biti vsekakor ta, da bi utrjevali med mladino na naših šolah narodno zavest, razumevanje za naše specifične narodne probleme, dalje da se naroči vsak naš mladenec in mladinka kot plačujoč naročnik na kak slovenski list ali revijo, da tako pripomore k ohranitvi in okrepitvi našega revialnega in tedenskega tiska, brez katerega je naša manjšina nujno obsojena na smrt. Kdo naj skrbi za naš tisk, če ne mi sami?

V socialnem pogledu bi si bilo treba prav tako določiti konkretne naloge, ne pa le zgolj govoriti o socialnih problemih. Tokrat predlagamo samo eno konkretno akcijo pomoči »tretjemu svetu«: mladina naj se pismeno poveže s kakim slovenskim misijonarjem ali misijonarko v Afriki ali Aziji in naj zbira prispevke v denarju in obleki za tamkajšnje reveže, za katere skrbi tisti misijonar ali misijonarka. Tako lahko navežejo naši mladi prijateljstvo na daleč s kako vasjo v Indiji, na Madagaskarju ali kjerkoli in ga pismeno gojijo preko misijonarjev. Nedvomno bodo tudi drugi radi pomagali pri taki konkretni akciji pomoči, ki bi jo podvzela naša mladina.

Seveda pa si je treba poiskati kako socialno nalogo tudi bliže. Življenje nudi dovolj priložnosti za to.

Samo tako bo imelo idejno izpopolnjevanje smisel in bo postalo res npravo duhovno izpopolnjevanje in bogatenje, ne pa nekak moderni »molitveni« oziroma idejni mlinček, kot so jih uporabljali tibetanski menihi.

Pisma uredništvu:

Spoštovani,

že drugi teden teče novo šolsko leto, pa se v meni odpira vedno isto vprašanje. Kako naj dopustim, da bo mojega sina to šolsko leto počevala učiteljica, ki je svoje otroke zaupala italijanski šoli. Če še omenim, da se otrok pelje s taksistom, ki ne pozna našega jezika, in da ob vstopu v šolsko poslopje sreča najprej slugo, ki tudi pošilja otroke tja, kamor ne spada, potem se upravičeno sprašujem, v kakšnem vzdušju prične moj sin pouk v materinščini.

Zato menim, da imam pravico povedati vsaj v tisku to svoje zgražanje, ko pa so druge zapreke tako velike, da ni upati, da bi omenjena učiteljica prenehala poučevati na slovenski šoli.

Upam, da mi bo kdo znal odgovoriti.

Nadja Malalan

Načeli ste vprašanje, ki je za slovensko narodno skupnost zelo boleče. Ob začetku vsakega šolskega leta prejemamo v uredništvu podobna pisma ali nas znanci ter prijatelji na to rano v našem šolstvu večkrat opozarjajo. Gre, kot sami lahko razumete, spoštovana gospa Malalan, za izrazito moralno vprašanje, za rešitev katerega prihajajo v poštev le moralni kriteriji. Strogo pravno problema ne moremo urediti, kajti na slovenskih šolah pri nas imajo pravico poučevanja vsi tisti, ki so v posesti ustrezne diplome. Šolniki, ki se v svojem zasebnem življenju ravnaajo tako, kot učiteljica, ki jo omenjate, bi morali imeti toliko poguma, da bi tudi sami odšli za svojimi otroki na italijansko šolo.

Sestanek Slovenske prosvete

Na sedežu Slovenske prosvete se je v torek, 14. oktobra, sestal širši odbor te organizacije in razpravljalo o delu v tekoči sezoni. Predstavniki krajevnih društev so se domenili za nekatere skupne pobude, ki jih bodo izvedli v tej sezoni, govor je bil tudi o tekmovanju Mali oder, katerega so se lani udeležila štiri društva, in bo letos ponovno razpisano. Društva so se nadalje

domenila, da vsaj en večer posvetijo nedavno preminulemu slikarju Tonetu Kralju. Kjer bo mogoče, bodo tudi pripravili razstavo del, ki so pri nas dosegljiva. Glede napovedanega spominskega obeležja, ki bi ga morali postaviti letos septembra na Repentabru, je predsednik poročal, da je bilo iz tehničnih razlogov prenešeno na prihodnjo pomlad.

Sestanek so sklenili z razpravo o nekaterih notranjih organizacijskih vprašanjih. Izražena je bila želja, da bi se v delo krajevnih društev vključili mladi in da bi se med seboj bolj povezali, ker le tako bo mogoče uresničiti nekatere širše pobude, kot sta bili na primer svečanosti v Gonarsu in v Rižarni.

To so seveda bistvena organizacijska vprašanja, ki jih bo moral pretresti prihodnji občni zbor, ki bo v začetku prihodnjega leta.

—o—

GLASBENA MATICA - TRST

vabi na prvi abonmajski koncert sezone 1975-76 ki bo v soboto, 25. t.m., ob 21. uri v Kulturnem domu.

Nastopil bo orkester Glasbene matice pod taktirko Oskarja Kjundra in s sodelovanjem mezzosopranistke Nore Jankovič.

Portugalska v nevarnem drsenju

Na Portugalskem se nadaljujejo homatije, spletke in spopadi med levico in zmernimi elementi. Država naglo drsi v kaos in bati se je, da se bo sprožil val reakcionarnih sil z opravičilom, da je treba narediti red. Levica je, kot kaže, odločena, da onemogoči učinkovito vladanje vladi admiral Azeveda, v kateri imajo glavno besedo Soaresovi socialisti, a jih zavirajo levi in nekateri vojaški elementi, ki bi radi nastopili z orožjem, da napravijo konec zmernosti Azevedove vlade s socialisti na čelu in uvedejo »revolucijo«, kot si jo oni zamišljajo, vlado ulice in orožja.

Jasno je, da tak ekstremizem nima v današnjih okoliščinah nobene možnosti za

trajen uspeh. Ne le, da bi sprožil protirevolucionarno reakcijo na Portugalskem samem in potisnil socialiste v tragično osamljen položaj, ampak bi tudi zaostрил in okrepil najbolj reakcionarne elemente v Španiji ter ustvaril Francovi diktaturi alibi za zadnja hudodelstva nad Baski in antifasisti.

Tako postaja politična zaslepljenost skrajne levice s KPP naravnost grozljiva. Vsak dan bolj razodeva, da nima nobene političnega čuta in da je vedno bolj opijanena od demagogije psevdorevolucionarnih fraz. Iz tega se cimijo prvi spopadi.

Pri tem pa seveda drsi Portugalska tudi naglo v gospodarski zlom.

S seje devinsko-nabrežinskega občinskega sveta

V torek se je sestal na redni seji občinski svet, ki je bil poklican, da imenuje svoje predstavnike v razne komisije in da se izreče o dogovoru med Jugoslavijo in Italijo.

Vsi smo z zanimanjem pričakovali, kako bo potekla razprava o tem sporazumu, saj je prav v nabrežinski občini relativno največ Istranov, ki so poleg tega še najbolj organizirani v dveh strnjanih naseljih. V občinskem svetu je od 20 svetovalcev kar 9 beguncev iz Istre, in sicer 5 DC, 2 PCI, 1 PSDI in 1 MSI. Voditelji strank ustavnega loka so se zbrali nekaj ur pred sejo, da bi skušali doseči enotno stališče. Domenili so se za izjavo, ki naj jo prečita župan in katero naj se izglasuje. Vse je kazalo, da se bodo tudi štirje predstavniki Bologneve struje DC podredili strankini disciplini in odobrili izjavo. To se ni zgodilo. V začetku seje je najprej misovec De Vidovich predložil svojo resolucijo, ki je bila soglasno zavržena, ko pa je župan predlagal sprejetje sporazumne izjave, so štirje demokristjani: Colomban, Frisolini, Rosini in Giusto protestno zapustili sejno dvorano. Resolucija je bila tako sprejeta s 15 glasovi, medtem ko je fašist glasoval proti.

GLASBENA MATICA - TRST

ABONMAJSKA KONCERTNA SEZONA

GLASBENE MATICE

Kulturni dom v Trstu

25. oktobra 1975:
Orkester Glasbene matice - Dirigent Oskar Kjuder - Solist: Nora Jankovič - mezzosopran;
8. novembra 1975:
Akademski pevski zbor »Branko Kršmanovič« iz Beograda - Dirigent Bogdan Babič;
26. novembra 1975:
Trio Lorenz;
12. decembra 1975:
Simfonični orkester Slovenske filharmonije - Dirigent Anton Kolar - Solist Dubravka Tomšič - klavir;
10. januarja 1976:
Zagrebski solisti;
13. februarja 1976:
Valter Dešpalj - violončelo - Ivo Maček - klavir;
12. marca 1976:
Orkester Glasbene matice - Dirigent Oskar Kjuder - Solist Miha Pogačnik - violina;
26. marca 1976:
Aci Bertonec - Klavirski recital;
25. aprila 1976:
Slovenski komorni orkester - Mladinski pevski zbor iz Maribora - Slovenski okteti - Oktet Gallus - Dirigent Anton Nanut.

CENE ABONMAJEV:

Parter redni	Lir 10.000
Parter znižani	Lir 8.000
Balkon redni	Lir 8.000
Balkon znižani	Lir 6.000
Mladinski	Lir 3.000
Invalidski	Lir 3.000

Vpis abonmajev v pisarni Glasbene matice (ul. R. Manna 29 - tel. 418-605). Stari abonenti lahko potrdijo svoj sedež do 18. oktobra.

Takšno vedenje velikega dela demokristjanov v tej občini ponovno dokazuje, da je za Slovensko skupnost zelo težko sodelovati z ljudmi, ki so v nacionalnem pokledu prenapeteži.

Naša slovenska stranka bo morala v najkrajšem času zavzeti jasno stališče do vsedržavnih strank in nato bo morala ukrepati v skladu s smernicami in interesi slovenskega prebivalstva.

Ob koncu seje je občinski svet imenoval člane v razne komisije. Slovensko skupnost predstavlja v Kraški gorski skupnosti Terčon, v pokrajinskem konzorciju za prevoze pa Brezigar.

Izjava župana Škerka se takole glasi:

»Vse politične sile ustavnega loka na vsedržavni, deželni in pokrajinski ravni so pozitivno ocenile novi italijansko-jugoslovanski sporazum, ki ga je vlada pred nedavnim orisala parlamentu. V sedanji mednarodni stvarnosti predstavlja ta dogovor nujno potrebno jamstvo za ohranitev in razvoj prijateljskih odnosov med obema državama, za kar si že dalj časa prizadevajo demokratične sile.

Mnenja smo, da bo sporazum prispeval k dokončni odstranitvi vseh preostalih razgovor nezaupanja in nasprotovanja v odnosih med Italijo in Jugoslavijo. Gotovost v pravni ureditvi vse vzhodne meje bo zaradi večje stabilnosti in varnosti predstav-

ljala osnovni predpogoj za gospodarski in družbeni razvoj naše pokrajine in naše dežele.

Zavedamo se, da spremljajo Istrani ta trenutek z grenkobo in z občuteno boleščjo. Mnogi, predvsem starejši morajo obupati spomine na tragične dogodke, ki so sledili nesmiselni vojni, ki jo je povzročil fašizem. Razmejitev, ki jo je dejansko določil londonski sporazum, se danes torej dokončno pravno priznava.

Sporazum, ki ga je vlada obrazložila parlamentu moramo upoštevati globalno iz vseh vidikov, torej tudi glede na obveznosti in dvostranskih pobud, ki jih prečvideva v posameznih postavkah; gre za valorizacijo zgodovinskega in kulturnega zaklada Italijanov v Istri in Slovencev v deželi Furlaniji - Julijski krajini ter za dogovor o zaščiti italijanske manjšine v Jugoslaviji in slovenske manjšine v Italiji.

Pozitivno torej ocenjujemo osnutek za italijansko-jugoslovanski sporazum, ki sta ga izdelali vladi obeh držav, tako kot sta ga predstavila parlamentu predsednik vlade in zunanji minister.

Ob tej priložnosti vabimo deželne in krajevne izvoljene organe ter demokratične sile, da s pozornostjo in s posredovanjem na odgovornih mestih zagotovijo čim boljše izvajanje dogovorov.

S podpisom bo ustvarjeno novo stanje, v katerem bo treba posvetiti posebno pozornost vprašanju, ki zadevajo slovensko manjšino v Italiji, ki jih bo treba globalno in končno rešiti v smislu načel, ki jih predvideva ustava.»

Politični potres po napovedi o sporazumu med Italijo in Jugoslavijo

Napoved, da bosta Italija n Jugoslavija podpisali nov sporazum o mejnih vprašanjih in o ostalih zadevah, ki so doslej motile odnose med obema državama, je povzročila pravi potres v nekaterih italijanskih političnih strankah na Tržaškem. Res je, da so deželni svet, tržaški občinski in pokrajinski svet z veliko večino glasov izglasovali resolucijo, ki odobrava sklenitev novega sporazuma, a prav tako je tudi res, da so zaradi tega vprašanja nastali znotraj nekaterih strank hudi razkoli, katerih posledic zdaj še ni mogoče popolnoma predvidevati.

V tržaškem občinskem svetu se je socialistični podžupan Gianni Giuricin pri glasovanju resolucije, ki jo je obrazložil župan Spaccini in ki je izražala soglasje s stališči rimske vlade, vzdržal, kar pomeni, da ni spoštoval natančnih navodil socialistične stranke. Zato ga je ta povabila, naj izstopi z občinskega odbora, kar je podžupan tudi naredil.

Pravi potres pa je nastal v tržaški republikanski stranki, ki je bila na svojem izrednem občnem zboru sklenila, naj njeni izvoljeni predstavniki v občinskem in pokrajinskem svetu oddajo bele glasovnice pri glasovanju resolucije o novi pogodbi med Jugoslavijo in Italijo. Na ta sklep pa je odločno reagiralo osrednje strankino vodstvo ter za tržaško republikansko federacijo imenovalo izrednega komisarja. Posledica

tega je bila, da je iz stranke izstopil tržaški občinski odbornik Gargano, ki je pred glasovanjem v tržaškem občinskem svetu zapustil sejno dvorano.

Nič manj mirne pa niso vode v vrstah tržaške Krščanske demokracije. Proti navodilom stranke sta se v tržaškem svetu rav-

(Dalje na 7. strani)

—o—

NAŠE GLOBOKO SOŽALJE OB SMRTI PROF. ČOKA

V četrtek, 9. t.m., je bil na Katinari pogreb mladega profesorja in strojnega inženirja Andra Čoka, ki je postal žrtev prometne nesreče na oni strani meje. Dalj časa se je v kliničnem centru v Ljubljani boril s smrtjo, toda zdravniška pomoč mu ni mogla več pomagati.

Po cerkvenem obredu v katinarski cerkvi ga je pospremila na poslednji poti množica ljudi z vseh strani Tržaškega, ki so ga poznali in cenili kot poštenjaka, zavednega Slovenca in vzgojitelja. Učil je na nižji srednji šoli »Srečko Kosovel« na Opčinah. Slovenska šola ga bo bridko pogrešala.

Ženi in hčerkici ter vsem sorodnikom izrekamo naše globoko sožalje.

—o—

Mariborska založba Obzorja bo izdala v počastitev 80-letnice Josipa Vidmarja njegovo izbrano delo v petih knjigah.

Vloga narečja pri spoznavanju domačega okolja

V roke nam je prišla knjiga z naslovom »La ricerca d'ambiente nelle Valli del Natisone«, ki jo je napisal prof. Pavel Petricig, beneškoslovenski rojak, izdal pa študijski center »Nediža« iz Špetra. Podnaslov knjige je »Note didattiche per gli insegnanti della scuola d'obbligo« in je torej mišljena kot učni pripomoček, ki naj bi ga uporabljali učitelji na področju Beneške Slovenije pri pouku oziroma spoznavanju domačega okolja.

Avtor knjige izhaja iz prepričanja, da je pri tem delu šolskega pouka izredno pomembna tudi vloga domačega narečja, ki lahko veliko pripomore k zmanjšanju prepada, ki sicer ločuje šolsko od domačega okolja. Prof. Petricig pripominja v uvodu, da v Beneški Sloveniji uporabljajo narečje pri manj obvezujočih pogovorih, zlasti v domačem krogu, pri bolj zapletenih pogovorih in zunaj domače hiše pa bolj prihaja do veljave italijanščina. Uporaba narečja pri raziskavi domačega okolja, tako n.pr. vasi, ledinskih, hišnih imen, pri proučevanju starih navad in sploh ljudske duhovne in materialne kulture, pri učenju domačih ljudskih pesmi, vse to postavlja v novo luč tudi vrednost dialekta, ki se izkaže kot dragocen didaktični pripomoček. Po mnenju prof. Petriciga bi v Beneški Sloveniji noben učitelj, tudi če ni domačin, ne smel mimo te dvojezične stvarnosti in sploh mimo slovenske ljudske kulture. Gotovo je, da bi upoštevanje te dejanskosti samo obogatilo šolski pouk in pripomoglo k bolj harmoničnemu razvoju otrokove osebnosti, ki bi na ta način ne čutil več tako močne razlike med domačim in šolskim okoljem.

Knjiga je razdeljena na več poglavij, v prvem avtor govori o vlogi jezika v določeni skupnosti in o dialektu v šoli, v naslednjih poglavjih pa o izkušnjah v otroškem vrtcu, nato v osnovni in srednji šoli, kjer preide raziskava okolja na višjo raven in zaobjame spoznavanje človeškega, naravnega in zgodovinsko-geografskega ambienta, ljudskega pripovedništva, pesništva in domačih navad. Med posamezna poglavja so vključeni posamezni primeri pravljič, ljudskih pesmi (slednje so ponekod opremljene tudi z notami), nazorni opisi domače

vasi z dodanimi zemljevidi domačih hišnih in ledinskih imen itd. V knjigi najdemo tudi seznam društev v Beneški Sloveniji, kjer lahko dobimo potrebno dokumentacijo (knjige, časopise, besedila, note pesmi itd.), v zvezi z duhovno in materialno kulturo te slovenske deželice. Na koncu je dodana še razlaga slovenskega pravopisa, namenjena tistim, ki ne obvladajo slovenskega književnega jezika.

Pričujoča knjiga je vsekakor izredno pozitivna pobuda, zato upamo, da ne bo ostala brez odmeva v šolah v Beneški Sloveniji. Pri tem imajo seveda važno vlogo šolske oblasti, ki bi morale take pobude podpirati, saj so popolnoma v skladu z novimi do-

gnanji pedagoške znanosti. V odnosu do dialekta oziroma jezika, različnega od jezika vecinskega naroda, in sploh do kulture takšne majhne narodne skupnosti, se navsezadnje odraža večja ali manjša demokratičnost oblasti. Posebna vrednost knjige je v tem, da je pobuda za njeno izdajo prišla iz vrst samih domačinov. Tako postaja tudi dragocen zgodovinski dokument, ki nas navaja k razmišljanju o tem, kako bi bilo potrebno tudi na višji, znanstveni ravni opraviti sociološke, zgodovinske, etnografske in zemljepisne raziskave v Beneški Sloveniji. Življenje se v zadnjih letih naglo spreminja tudi v tej deželi in marsikaj že gre v pozabo, zato je zadnji čas za dokumentiranje nekaterih, zlasti narodopisnih in jezikovnih posebnosti. Podobno velja za Goriško in Tržaško in sploh za celotno slovensko podeželje na Koroškem in v matčni domovini, zato bo potrebno o teh vprašanjih še pisati.

Drugi seminar Slovenske skupnosti

Prihodnjo nedeljo bo v Števerjanu drugi seminar Slovenske skupnosti, na katerem bodo člani obeh pokrajinskih svetov ter nekateri izvedenci nadaljevali z razpravo o problemih, ki so bili predmet poglobljene diskusije že na prvem takšnem študijskem srečanju v drugi polovici septembra v Ovčji vasi. Tedaj je bila pozornost udeležencev obrnjena predvsem na tri vprašanja: odnos Slovenske skupnosti do Krščanske demokracije kot glavne nosilke oblasti v državi, odnos Slovenske skupnosti do tistih italijanskih vsedržavnih strank, ki imajo v svojih vrstah tudi Slovence, ter organizacijska struktura Slovenske skupnosti.

Glede na prvo vprašanje je prevladovalo mnenje, da bi morala Slovenska skupnost v svojih odnosih s Krščansko demokracijo vselej imeti pred očmi dejstvo, da nima opravka z navadno stranko, temveč s tisto politično silo, ki ima — vsaj do danes — oblast v državi, iz česar tudi izhaja, da je prav od te stranke predvsem odvisna ureditev naših manjšinskih problemov. Zaradi tega bi morali odnosi med obema strankama temeljiti predvsem na dialektiki in konfrontaciji, pri čemer stopijo v drugo vrsto vsi ostali momenti.

O vprašanju odnosov z drugimi italijanskimi strankami je bila večina udeležencev

mnenja, da mora biti Slovenska skupnost še dalje vest ter tisti dejavnik, ki neprestano in vztrajno opozarja tako na še odprta manjšinska vprašanja kot tudi na objektivno nevarnost asimilacije Slovencev, vključenih v takih strankah, iz česar izhaja med drugim nujnost slovenske avtonomne politične stranke kot nosilke splošnih interesov slovenske manjšine.

Vsi udeleženci pa so bili mnenja, da se more Slovenska skupnost bolje organizirati, čeprav so tu ponovno prišla v ospredje vprašanja v zvezi s koalicijskim značajem Slovenske skupnosti, kar velja, vsaj teoretično, zlasti za Tržaško.

V Števerjanu bodo v nedeljo po vsej verjetnosti skušali poglobiti zlasti zadnje vprašanje, katerega rešitev je odvisna od mnogih dejavnikov, med drugim od gmotnih sredstev, ki so pomemben pogoj za vsako politično delo. Oba seminarja sta prav gotovo odlična priprava na bližnji kongres Slovenske skupnosti na Tržaškem, ki bo moral določiti nove smernice za nadaljnje strankino delovanje.

—o—

S TRŽAŠKEGA

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV
V TRSTU

začenja 20. septembra svojo sezono 1975-76. Kakor doslej, bodo tudi v bodoče sestanki ob ponedeljskih. Začetek je mišljen ob 20. uri in res ne bomo mogli čakati zamudnikov.

Prvi večer je posvečen

30-LETNICI OBNOVLJENEGA ŠOLSTVA
NA PRIMORSKEM

Najprej bo predsednik orisal čas, v katerem sole nastale, potem pa bo ravnatelj dr. Anton Kacin govoril o začetkih našega šolstva, prof. dr. Maks Šah pa bo govoril o njegovi zakonodaji.

V razgovoru, ki bo sledil, so povabljeni vsi, da povedo svoje spomine.

Ponavljamo: začetek je ob 20. uri.

—o—

Jugoslovanski ministrski predsednik Bijedić je obiskal Mao Tse Tunga. Rekel je, da se stari Mao kar dobro počuti in se zdi zdrav in pri moči.

NOVA TRGOVINA

poljedelskih strojev, priključkov, kmečkega in vinogradniškega oroja z vsemi nadomestnimi deli znanih znamk BCS, FERRARI, NOBILI, GOLDONI, S.E.P., CASTOR, ACHE, LOMBARDINI

AGROFOREST

G O R I C A, - UL. CARDUCCI 30 - Tel 87.154

BOGATA IZBIRA

UGODNE CENE

NAKUP PRI NAS POMENI PRIHRANEK

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Osemdesetletnica Josipa Vidmarja

14. t.m. je obhajal svojo osemdesetletnico Josip Vidmar, ena osrednjih osebnosti slovenskega kulturnega življenja v zadnjih 50 letih. Kljub svojim visokim letom je še vedno delaven, polemičen, bojevit in izzivalen, v skladu z dinamičnostjo svojega značaja.

Rojen je bil leta 1895 kot sin obrtnika v Ljubljani in nedvomno je prav ta njegov meščanski izvor pripomogel k temu, da se je v mladosti priključil liberalnemu miselnemu taboru, s katerim se pa je politično kmalu razšel in nikoli več srečal. Do preloma med njim in političnim liberalstvom je prišlo zlasti leta 1932, ko je objavil v času najhujše diktature kralja Aleksandra in njegovih srbskih generalov, v najtemnejših dneh slovenstva v stari Jugoslaviji ko so trgali celo iz šolskih beril »Cankarjev spis o slovenski domovini »Domovina, ti si kakor zdravje«, znamenito knjižico »Kulturni problem slovenstva«, v kateri je odločno zavzel stališče za slovensko narodno individualnost, za slovensko kulturno avtonomijo in jezik. Slovensko izobraženstvo in zlasti študentovska mladina je željno segla po njej in takrat si je pridobil Vidmar v slovenski javnosti ugled in spoštovanje, ki ju uživa še danes. Žal se ravno o tej knjižici ob tem njegovem jubileju premalo piše.

Znano je, kako važno vlogo je igral med drugo svetovno vojno, v osvobodilnem gibanju, pa tudi njegovo delovanje po vojni, ko se je med prvimi uprl vsiljevanju takoimenovanega »socialističnega realizma« v slovensko književnost in objavil o tem nekaj odločnih in pogumnih eseev, po katerih so pisatelji bolj svobodno zadihali v osveženem ozračju svobodoljubnosti, katero je, lahko bi rekli, izsilil. Vedno so bile zelo upoštevane njegove stroge kritike, posebno gledališča. Vidmar je eden izmed velikih — in prerediteljskih — kritikov slovenskega gledališča. Manj srečno roko je imel kot literarni kritik, kjer je dajal preveč poudarka formalnim estetskimi odlikam nasproti vsebini in čustvu.

Žal si je precej zapravil simpatije, ki jih je užival, s svojo preostro polemiko oziroma nastopi proti Edvardu Kocbeku, pri čemer morda kljub razširjenemu drugačnemu mnenju ne gre toliko za osebno zamero, ampak za osnovno razliko med njim in Kocbekom. Eden je meščanskega izvora, prežet z liberalnim duhom, kateremu se zdi vse jasno, poln prosvetljenkega zaupanja v napredek; drugi pa kmečki sin,

skrivnostno navezan na zemljo, v tesnem stiku z naravo, ki ji edini zaupa, in poln skepse v proglašanje napredka. Poleg tega ju deli še svetovni nazor. Vidmar je podzavestno ostal ujet v stari antiklerikalizem liberalnega tabora, četudi mu je znal najti boljši izraz, Kocbek pa je vztrajal v svoji vernosti, ki je kljub koncilskemu in predkoncilskemu razpoloženju prvinska in neproblematična, blizu skoro mistični ljudski vernosti kmečkih prednikov. Tako ni čudno, da sta si bila Vidmar in Kocbek kljub mnogim sorodnim potezam in podobni vlogi, ki sta jo odigrala kot svobodna duhova v liberalnem in katoliškem taboru, medsebojno naravnost alergična, česar ni prikrival niti Kocbek v svojih partizanskih dnevnikih.

Vidmarju želi tudi naša javnost na Tržaškem in Goriškem še veliko plodnih in zadovoljnih let.

Skrivnostna slovenščina

J. ŠAVLI

Koren *kar* ali tudi *kor* (koža, skorja) je osnovna tudi za poimenovanje obutve *škornji*, staronordijsko *skurn* v istem pomenu, rimsko *corius*. (Na Koroškem je še danes beseda »skurn«, ki pomeni grd, je mogoče od tega, ker je surovo usnje bilo grdo?). Starejše nordijsko se je glasilo *hörundr*.

Jezikoslovec Miklošič je besedo *č(r)evlji* postavljal v zvezo s *corium* in *hörundr*. Črevlji izhajajo iz *črevij*, *čarvij*, *karvij*, *korvij* (podobno kot *kidati*, *čidati*). Tvarina, iz česar so narejeni červji (črevlji), pa je *čarvatina* ali *karvatina* ali *carbatina*, slovensko tudi *črevatina*. (Primerjaj pogost slovenski priimek Hrvatini, Krevatini?).

Besedo »mandria«, izposojeno tudi v slovenščini kot *mandrija* v pomenu pašnik, izvaja dr. Henrik Tuma (4) iz stare slovenske besede *medvereje*, okrajšano *mederje*. Tako ime nosi neka planina še danes na Tolminskem. Pomenila pa naj bi beseda ograjen prostor, kamor zaženejo živino, da jo pomolzejo, to je na planinah, kjer nimajo štal.

Zdi se, da bo pomen ustrezal, kajti v pomenu ograjenega prostora rabijo na Tolminskem isto besedo tudi za gnojišče (ki je ograjeno).

Toda vsiljuje se tudi glagol »mendrati«; medrje lahko pomeni tudi pomendran svet, ker ži-

IZŠLA JE 1. ŠTEVILKA »PASTIRČKA«
Izšla je že 1. številka tržaškega mladinskega mesečnika »Pastirček«, ki je začel tako 30. leto svojega izhajanja. Risbo na ovitku je leto narisal Robert Kozman. Odgovorni urednik je Dušan Jakomin, naslov uredništva pa je: Via di Scorcola 26.

Prva številka je pestra in bogato ilustrirana. Med sodelavci so Zora Saksida, Ljubka Šorli, St. Podržaj, Vladimir Kos, Tomaž Simčič in več drugih mladih. Nadaljuje se povest Darine Konc »Mladost med gorami«.

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE - TRST

Kulturni dom

Anton Leskovec

D V A B R E G O V A

Drama iz življenja beračev v dveh delih

Po dramaturški redakciji M. Beline priredil

Jože Babič

V soboto, 17. t.m., ob 20. uri za abonma red B
prva sobota po premieri;

V nedeljo, 19. t.m., ob 16. uri za abonma red C
prva nedelja po premieri;

V sredo, 22. t.m., ob 20.30 red D - mladinski za
sredo.

vina na tistem mestu, kamor jo seženejo, vsa tla pohodi in pomendra. V italijanščini pomeni »mandria« čredo.

Zakaj pravijo duhovniku v goriški okolici in v Brdih »gospod nunc«? V tolminski okolici pa rečejo hišnemu gospodarju in gospodinji »nunc« in »nuna«?

Besedi se javljata tudi v italijanščini kot »nonno« in »nonna«, v ukrajinščini kot »nanno« in »nena« (v istem pomenu kot v italijanščini), v srbsčini kot »nana« (mati), v bavarsčini kot »Nunn« (vsaka starejša oseba), latinsko: »nonnus« in »nonna«, madžarsko in turško: »nene« (mati, starejši brat); v bolgarščini kot »neni« (starejši brat, ki je po staroslovenskem pravu tudi hišni gospodar. (5)

(4) Dr. Henrik Tuma, »Naše planine«, *Jadranski Almanoh*, Trst, 1924, str. 88.

(5) *Vestnik*, item, 1872/2, str. 28.

(6) D. Trstenjak, item, str. 62.

(Dalje)

—o—

Kulturne novice

Založba Mladinska knjiga bo izdala v kratkem zanimiv roman Vlada Habjana »Trutamora«, iz medvojnega dogajanja in partizanskih bojev na Koroškem. Trutamora je mitični znak v obliki nekake šesterokrake zvezde, ki so ga naši slovenski predniki naslikali na zibelke, da je odganjal od dojenčka zle sile, zlasti moro.

Svobodoljubni krogi v Evropi in Ameriki so z zadovoljstvom sprejeli naznanilo, da je norveški parlament podelil letošnjo Nobelovo mirovno nagrado sovjetskemu fiziku Andreju Saharovu. Znan je njegov pogumni boj za človeške pravice v Sovjetski zvezi in za njegovo odločno in pogumno kritiko režimov trde roke in nasilja po vsem svetu. Sovjetski oblastniki pa so tudi tokrat, enako kot pri Nobelovih nagradah za Pasternaka in Solženicina, vzeli nagraditev Saharova kot žalitev, ne pa kot počastitev ruske kulture in kuhajo zamero.

Oktobrska številka »Sodobnosti«

Nova, 10. številka »Sodobnosti« je posvečena 80-letnici Josipa Vidmarja. Sam je prispeval zanj dva eseja pod naslovom »Dva spomina«, v katerima obuja spomine na Ivana Cankarja in skladatelja Marija Kogoja ter na ljudi, ki so se družili z njima. Spomina sta zanimiva in plastična, iz njiju zvemo markikako podrobnost iz slovenskega kulturnega življenja tistega časa. Vidmar je prispeval tudi majhen izbor ali antologijo sodobne slovenske poezije, ki pa jo je glede starosti omejil navzgor in navzdol, tako mu ni bilo treba uvrstiti vanjo niti Edvarda Kocbeka.

Na povabilo uredništva je večje število pisateljev in pesnikov napisalo svoje mnenje o Josipu Vidmarju. Seveda pa so ta mnenja — kot drugače ni mogoče pričakovati — bolj čestitke kot resnična mnenja. Opaziti je, da mladi rod v Vidmarju ne vidi več tistega kot starejši rod. Zanje je Vidmar samo veliki slavljeneč in — da tako rečemo — predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ne pa človek, ki je napisal »Kulturni problem slovenstva« in še nekaj drugih odločnih spisov v obrambo slovenstva.

Številko zaključujejo Vidmarjeve »Misli«.

Sodobno kmetijstvo | Stališče za ureditev velikih hlevov za rejo mlekaric

II.

Dosuševanje in dehidracija sena

Strokovnjaki so sicer mnenja, da je dehidracija sena, t.j. vroče zračno sušenje trave in detelje, postopek za pridobivanje najkvalitetnejše krme, ki je na meji med običajnim senom in koncentrirano krmo, vendar se zaradi odvisnosti stroškov od cene goriva dehidracija ne bo povsem uveljavila, razen mogoče pri obratih z zelo intenzivnimi površinami. Na drugih površinah, sem bi lahko pristeli tudi kraški svet, pa postaja dosuševanje s hladnim zrakom še najbolj uporaben postopek, ki omogoča spravilo posuhega sena z različno stopnjo vlage ter s polno izrabo opreme za spravilo (nakladalnih priklopnikov).

Dosuševanje sena bo torej v takih razmerah, kot tudi sploh pri kmetijah, glavno sredstvo za hitro vskladiščenje sena. Zadržni obrati si težko privoščijo več kot en nakladalni priklopnik, so torej na slabšem kot posamezne kmetije, ki lahko precej hitro spravijo seno pod streho. Zadržni obrat mora torej uporabljati nakladalni priklopnik v daljšem časovnem razponu. Ker pa prihaja tako seno v senik različno vlažno, mora obrat brezpogojno razpolagati z dosuševalno pripravo. Dosuševanje sena pomeni povečati kapaciteto spravila krme ter s tem zmanjšanje izgub.

Koruza za zrnje

Koruza na Krasu nima najboljših rastnih razmer, tako da jo je potrebno kupovati na nižinskih kmetijah. Sušeno koruzo z lahkoto vskladiščimo. Drugače pa je z nesušeno. Takšno je treba konzervirati s propionsko kislino, ki je najcenejša oblika konzerviranja zrnja. Je pa to časovno omejen način konzerviranja. Koruzo lahko vskladiščimo v običajnih skladiščih. Za krmljenje na sami kmetiji lahko koruzo v zrnju ali koruzo v storžih siliramo brez dodatka le takrat, če imamo zrakotesen silos. Koritasti silos bi torej moral biti ob straneh in na vrhu pokrit s plastično folijo, če vsebuje koruzo 30-40 odstotkov suhe snovi, če je koruzo zdrobljena, in če se

dnevno odvzame najmanj 20 cm debelo plast silaže.

Pridelovanje voluminozne krme

Pridelovanje krme naj se izogne sezonskim konicam, torej spravi krme v kratkem časovnem razdobju, s tem bo izraba strojnega parka ugodnejša; spravilo krme naj bo rano, ko je kakovost krme največja; odpraviti treba izgube pri konzerviranju; pridelovati je treba energetsko in beljakovinsko bogato krmo in pridelovanje ter spravilo krme delovno poenostaviti in olajšati.

Za odpravo izgub pri konzerviranju krme bi morali uporabljati učinkovita sredstva kot n.p.r. dehidracijo, siliranje krme v hermetično zaprtih silosih in sušenje s toplim zrakom v senenih stolpih.

Dehidracijo smo že obravnavali. O tako imenovanih Harverstore silosih pa naj omenimo le to, da so ekonomsko ugodni predvsem za konzerviranje energetsko in beljakovinsko zelo bogate krme, katere siliranje je v koritastih silosih lahko problematično. Harverstore stolpi so odporni in dolgotrajni, vzdrževalni stroški so majhni, treba pa je organizacijo pridobivanja krme izboljšati, da se silosi dovolj izkoristijo, treba je tudi imeti zmogljive elevatorje za polnjenje silosa. Prednost senenih silosov je sicer v poenostavitvi in olajšanju delovne tehnike, vendar imajo velike stalne stroške, to je amortizacijo, investicijsko vzdrževanje in zavarovanje.

Seveda bodo kmetje na Krasu, kjer nimajo toliko njiv za pridobivanje detelje in kjer imajo torej na razpolago v glavnem travnike, komaj uporabili opisane postopke, v naših razmerah bo zadostovalo hitro in rano spravilo krme in dosuševanje sena.

Velikost hleva

Pri določanju velikosti hleva je treba upoštevati predvsem možnosti pridelovanja osnovne krme in strojno opremo, možnosti odstranjevanja gnoja, mehanizacijo in organizacijo dela v hlevu, itd. Pri stalno na-

raščajočih stroških močnih krmil in ob pomanjkanju doma pridelane koruze je treba posvečati največjo pozornost doma pridelani krmi in torej senu. Površine za pridelovanje krme naj bi zato zagotavljale dovolj krme (za 2000 do 2500 kg mleka letno) na kravo. Le razliko je treba kriti z močnimi krmili in tako doseči nad 4000 (v krajšem roku pri nas), v perspektivi nad 5000 kg mleka na kravo letno.

Hlevi naj bodo urejeni tako, da v njih kravam ne bodo nastiljali. Rešiti je zato treba problem gnojevke in gnoja, predvsem njenega trošenja. Biti morajo v tem smislu opremljeni.

Pri izbiri opreme in storilnosti človeka je treba pri določanju hleva za rejo krav upoštevati stopnjo specializacije delavcev; seveda velja to za velike mlečne farme, ki jih na kraškem svetu ni. Vendar je pričakovati vsaj dve delovni sili na hlev z nad 200 glavami in torej v tej luči zadobi pomen ožja specializacija. Eden naj torej samo molze, drugi pa naj krave samo krmil. Če pa je na voljo samo ena delovna sila, oziroma če zadostuje ena delovna sila, mora torej opravljati sam vsa dela, to pa na temelju primerne delovnega urnika in sicer 1,5-2 uri na pol dneva molze, ostali čas, to je 2-2,5 ure pa naj živali krmi in opravi vsa ostala dela.

Velikost hleva naj na področjih s pašo ne bo manjša kot za 240 krav. Stroški za stavbe in stroje na 1 kravo padajo naglo z naraščanjem velikosti hleva, do približno 300 krav.

(dalje prihodnjič)

POLITIČNI POTRES PO NAPOVEDI O SPORAZUMU MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

(Nadaljevanje s 4. strani)

nala dva demokristjanska občinska svetovalca, zelo pereč pa je položaj v devinsko-nabrežinski občini, kjer so pred gasovanjem o resoučiji v zvezi z novim sporazumom med Italijo in Jugoslavijo kar štirje od skupnih sedem demokristjanskih svetovalcev zapustili sejno dvorano, potem ko je eden izmed njih izjavil, da je proti sklenitvi nove pogodbe.

Kar se dogaja znotraj omenjenih strank, zelo nazorno kaže predvsem politično revščino nekaterih strankinih predstavnikov, ki so kovali svoj politični kapital z izkoriščanjem čustev istrskih beguncev, saj si ne moremo predstavljati, da bi bili tako naivni, da bi zares računali na povratek v kraje, ki so jih bili že davno zapustili.

Ni pa izključeno, da je vprašanje novih odnosov med Italijo in Jugoslavijo za marsikoga le pretveza za obračunavanje znotraj svoje stranke, kar je tudi skrajno neodgovorno glede na naravnost dramatično gospodarsko in politično stanje v državi.

Zaradi poteka glasovanja v tržaškem občinskem in pokrajinskem svetu bodo nujno morale nastati nekatere spremembe v obeh odborih. Nastane namreč vprašanje, kdo bo nadomestil dosedanjega podžupana Giuricina in odbornika Gargana. Zelo zapleten pa je položaj v tržaški pokrajinski upravi, kjer je eden izmed demokristjanskih odbornikov odstopil. Stanje je kočljivo spričo dejstva, da vodi tržaško pokrajinsko upravo enobarvni demokristjanski odbor, ki so ga doslej sestavljali vsi izvoljeni predstavniki Krščanske demokracije, razen enega.

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Korsic

Anton Korsic

Oprema

za terase in vrtove

**POSEBNI POPUSTI!!!
OBIŠČITE NAS!!!**

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 725757

ŠAH

Promocija kmeta v damo (ali redkeje v kako drugo figuro) pomeni v šahovski partiji — tem sicer zveznem procesu — dogodek, ki ga je mogoče označiti za katastrofalnega. Kako drugače imenovati nenadno spremembo v razmerju sil in hipno porušenje ravnotežja, ki z njo nastane?

Zato je razumljivo, da je stran, ki naj promovira, pripravljena na vse mogoče žrtve, da si le zagotovi zaželeni cilj. Pa še nekaj mora biti jasno. Kot pri drugih katastrofah (pomislino samo na atomsko vojno) zaleže grožnja z njo skoraj toliko kot njena realizacija (Nimcovič je bil še radikalnejši; po njegovem je grožnja s katerokoli potezo hujša od poteze same).

V spodnji partiji žrtvuje beli damo zato, da promovira. Celih šest potez je ta dama črnemu na razpolago, ne da bi jo smel vzeti. Beli kmet ne gre preko h6, a kot Damoklejev meč visi nad črno pozicijo, tako grozeče, da se mora ta sesuti.

MIESES - JANOVSKI Dunajska otvoritev

1. e4 e5, 2. Sc3 Sc6, 3. Lc4 Lc5, 4. d3 d6, 5. f4 Sf6, 6. f5! Sa5, 7. Df3 c6, 8. g4 h6, 9. h4 b5, 10. Lb3 Sb3, 11. ab3: h5, 12. gh5:

Seveda ne 12. g5, ker bi z 12. .. Sg4 postal črni skakač nadležen. Pred deveto potezo belega (9. h4) ni bilo tako: to nam razloži, zakaj je potegnil črni svojega h-kmeta v dveh obrokih.

12. .. Sh5, 13. Sge2 Db6, 14. Sg3 Sf6, 15. Lg5 Lb7, 16. h5 (grozi 17. h6), 16. .. Sh7, 17. Ld2 0-0-0, 18. h6! g6.

Ni šlo 18. .. gh6: zaradi 19. Th6: in črni skakač nima kam.

19. 0-0-0 (črni kmet g6 je namreč posredno branjen). 19. .. Thg8, 20. fg6: fg6:, 21. Tdf1 (grozi 22. Dg4+ in 23. Tf7) 21. .. Kb8, 22. Df7, Th8, 23. Dg6! Tdg8, 24. Dg7!!

Se ubrani napadalca tako, da se mu približa! Če sedaj 24. .. Tg7:, sledi 25. hg7: Tg8, 26. Th7: Dd8, 27. Sf5 z neubranljivo grožnjo 28. Tlh1 in 29. Th8.

24. .. Lc8, 25. Sf5 Lf5:, 26. Tf5: Lb4 (z name-nom, da odpre dami dostop na g1, brž ko bi bela trdnjava Th1 zapustila osnovno vrsto), 27. Kbl Lc3, 28. bc3: Sf8, 29. Thf1 Sg6, 30. Dd7 Td8, 31. De6 Sf4, 32. Lf4: ef4:, 33. Tf4: Dc5, 34. Tf7 Dg5, 35. Tf8!

Se ta precioznost! Če sedaj 35. .. Thf8:, sledi 36. Tf8: Tf8:, 37. Dd6+ in 38. Df8:, nakar je promocija kmeta neizbežna.

35. .. Dc5, 36. De7. Črni se vda.

Na 36. .. Db6 bi lahko sledilo 37. Dg7 Thf8:, 38. Tf8: Dc7, 38. Dc7: Kc7:, 40. Td8: in 41. h7.

— o —

V okviru Slovenskih športnih iger je bil preteklo soboto odigran šahovski brzoturnir (čas za razmišljanje: pet minut na igralca), katerega se je udeležilo 19 igralcev. Udeleženci so pokazali precejšnjo mero borbenosti, ki pa ni šla na račun športne korektnosti. Še zlasti je zadovoljila prisotnost mladih (Oblak, Gruden). Vrstni red je bil sledeči: Filipovič 17, Bajc 15, Jelinčič Dušan in Budin 14 in pol, Jankovič 14, Jelinčič Zlatko 13 itd.

Dekle z zaprtimi očmi

40

Napisal Pierre L'Ermite

Prevedel Lovro Sušnik

Prav v tem hipu se je vračala gospa čisto sama. Čula je dobro znano vpitje in stopila topot naravnost proti kanonu:

»Kaj je, Melanija?«

»To, da niti vi niti jaz nič več ne pomeniva tukaj! Ne preostane nič drugega kakor vzeti kovčke in iti... Najlepša soba v hiši ni niti za gospoda niti za gospo, ampak za hišno. Gospod Ludvik sam je smatral za potrebno, da se namesti pri vratih v paviljonu, kjer je še slabše kot pri Celestinu. Pa kaj to..., da je le gospodični dobro ustrezno! Kuharica..., ta pa sploh nič več ne pomeni... Kaj zato, če je že dolga leta pri hiši... Če se izkaže vedno vdano in pošteno... Če pada vsa utrujena koncem leta... Fej na vse to!... Go-spo-dič-na je zdaj tu vse... Kaj mi, mi smo gnile ribe!... Kajpada!... No, jaz pa pravim, da je to sramoto... in da če pojde tako naprej, grem nazaj na vlak. Potem pa naj go-spo-dič-na kuha. In kako!... Saj si ne bi znala niti jaja na trdo skuhati!...«

Vse to je bilo izgovorjeno v eni sapi v veži pred vsemi ljudmi. Gospé Hughe je zadeva očitno sila neprijetna. Toda Marija stopi k Melaniji:

»Če sem prav razumela... se jezite, ker imate sobo, ki vam ni všeč, in bi radi imeli mojo...«

»Brezpogojno!... Ne želim, temveč hočem! To je moja pravica!... In biti morate res odurna spletkarica...«

»Ampak nikar se ne trudite dalje... Vzemite mojo sobo — pa naj bo konec... Celestin, ali mi hočete pomagati prenesti moj kovček...?«

»Vi, v vsakem primeru vam prepovedujem, da se dotaknete mojega!«

Da bi prekinila prepir, odide Marija neutegoma v sobo.

Melanija grozeče gleda Celestina:

»Greste res...?«

Celestin se v svoji strahopetnosti zopet pomišlja. Iz zadrege ga reši gospa Hughe, rekoč:

»Pojdite ji pomagat... Vseeno se ne sme pustiti, da bi nosilo to dekle svoj kovček čisto sama...«

»Gospa je res dobra...!« mrmra Melanija. »Resnično, kovček te dragice je težak... Je celo zelo težak...!«

»Delam, kar mislim, da je prav...«, od-

govori hitro gospa Hughe, ki v določenih trenutkih, kakor je ta, le preveč čuti na svojem vratu Melanijin jarem.

Toda ko je prispel Celestin v drugo nadstropje vile, je bila Marija Durand že privlekla svoj kovček po podu in ga postavila poleg Melanijinega.

Da bi mu odpustila, je prijel Celestin kuharičin kovček in ga odnesel v prikupno sobo, ki jo je bil izbral Ludvik Hughe za svojo Marijo Durand in ki jo je nebrizno polnilo sonce in jo toplo božalo z vsemi svojimi žarki, s sijajem vsega svojega veličastja...

OSEMNAJSTO POGAVJE

Melanijina soba, ki je postala nenadno Marijina, je bila navsezadnje povsem sprejemljiva s svojim razgledom na odprto polje, četudi ne na morje.

Edina njena neprijetnost je bil hrapav, siv zid, ki ga je s trudom postavil na tisto stran že umrli kmet, nekdanj nasprotnik Mathatiasovih, in ki se je maščeval nad njimi, kakor se je pač mogel.

Marija si ogleduje to sobo: znala se bo zadovoljiti tudi z njo. Ne meni se več za tako žrtev.

(dalje prihodnjic)

— o —

NARASČANJE JUGOSLOVANSKE INDUSTRIJSKE IZDELAVE

V prvih osmih mesecih tekočega leta so v jugoslovanski industriji zabeležili 6,3 odstotni prirastek produkcije v primerjavi z istim obdobjem lani. Podatki so še začasni. Najvišji prirastek je dosegla kovinska in strojna industrija (14 odst.), gume (11 odst.), jeklarstvo in elektronika (9 odst.). Šibka je bila produkcija industrije lesa in papirja, medtem ko tobačna in živilska industrija izkazujeta 6-odstotno in 1-odstotno zmanjšanje izdelave.

— o —

Kitajsko je obiskala tudi delegacija uglednih italijanskih gospodarstvenikov. Izjavili so, da bi Kitajska rajši trgovala z evropskimi državami kot z velikima kolosoma Združenimi državami in Sovjetsko zvezo. Majhnost ima tudi svoje dobre strani, ki prihajajo vedno bolj na dan in so vedno bolj cenjene.

pohištvo

KOZMAN

VABIMO cenjene odjemalce naj obiščejo **NOVO TRGOVINO S POHIŠTVOM** v Ulici Castaldi 3 v Trstu - Tel. 762966 (pri Trgu Garibaldi).

OGLEDALI si bodo med drugim edino razstavo na Tržaškem vseh vrst izdelkov z n a n e TOVARNE MEBLO (kmečke dnevne sobe, skrinje, kmečki koti itd.) in velik izbor kuhinl Podjetja CUMINI.